

Cuprins

<i>Prezentarea autorilor</i>	5
<i>Prefață (Andrei Miroiu)</i>	9
Introducere. De la teoria relațiilor internaționale la teme centrale ale politicii mondiale (<i>Daniel Biró</i>).....	13
Capitolul I. Tranziția de putere (<i>Simona R. Soare</i>).....	19
Capitolul II. Identități și comunități politice (<i>Radu-Sebastian Ungureanu</i>).....	41
Capitolul III. Diplomația (<i>Olivia Todorean</i>).....	59
Capitolul IV. Sistemul economic internațional (<i>Bogdan Ștefanachi</i>).....	85
Capitolul V. Transferul de armament (<i>Simona R. Soare</i>).....	103
Capitolul VI. Proliferarea armelor de distrugere în masă (<i>Mihai Zodian</i>).....	117
Capitolul VII. Terorismul, un fenomen străvechi, dar totodată nou și surprinzător (<i>Șerban Filip Cioculescu</i>).....	135
Capitolul VIII. „Conflicte înghețate” în spațiul postsovietic (<i>Octavian Milevschi, Stanislav Secrieru</i>).....	161
Capitolul IX. Energia în relațiile internaționale: mize și soluții (<i>Șerban Filip Cioculescu</i>).....	185
Capitolul X. State eșuate și construcția statală. Radiografia unor concepte și practici contestate (<i>Daniel Biró</i>).....	205
Capitolul XI. Guvernanța globală (<i>Paula Gângă</i>).....	231
Capitolul XII. Lumea a Treia (<i>Valentin Quintus Nicolescu</i>).....	247
Capitolul XIII. Dezvoltarea internațională: între politici de dezvoltare și relații publice internaționale (<i>Victor Negrescu</i>).....	265
Capitolul XIV. Religia în relațiile internaționale (<i>Diana Andersson Biró</i>).....	281
Capitolul XV. Despre etica schimbării climatice (<i>Mihaela Răileanu</i>).....	297
Capitolul XVI. Problematika genului în relațiile internaționale (<i>Diana Elena Neaga, Valentin Quintus Nicolescu</i>).....	317

Seria *Collegium. Relații internaționale* este coordonată de Lucian-Dumitru Dîrdală și Andrei Miroiu.

© 2013 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © Kts/Dreamstime.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4,
040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

Relațiile internaționale contemporane: teme centrale în politica mondială / Daniel Biró (coord.);
pref. de Andrei Miroiu. – Iași: Polirom, 2013

Bibliogr.

ISBN print: 978-973-46-2227-6

ISBN ePub: 978-973-46-2466-9

ISBN PDF: 978-973-46-2467-6

I. Biró, Daniel (coord.)

II. Miroiu, Andrei (pref.)

327

Printed in ROMANIA

Volum coordonat de
Daniel Biró

RELATIILE INTERNAȚIONALE CONTEMPORANE

Teme centrale în politica mondială

Prefață de Andrei Miroiu

POLIROM
2013

Capitolul VII

Terorismul, un fenomen străvechi, dar totodată nou și surprinzător

Șerban Filip Cioculescu

Introducere

Suntem fără îndoială martorii unei epoci de o violență extremă, dacă ne gândim că secolul XX prin cele două Războaie Mondiale, Războiul Rece și crimele comise de cele două regimuri totalitare a cunoscut cel mai mare număr de victime ale unor acțiuni concepute și puse în practică de către om. La început de secol XXI intuim desigur că nu mai riscăm să fim victimele unui război interstatal cataclismic (deși omenirea nu a renunțat încă la armele nucleare), nu ne mai temem că vom cădea victime unor regimuri tiranice (cel puțin nu noi, locuitorii UE), în schimb nu am jura că vreo bombă nu va exploda într-o stație de metrou, în autobuz sau pe un stadion. Știm că sunt indivizi în lume gata să ucidă astfel civili nevinovați sau chiar să se sinucidă aducând moartea și altora.

Mai ales după 11 septembrie 2001 s-au înmulțit în toată lumea centrele de studiere a terorismului, a crescut numărul de publicații și buletine de analiză și informare, au loc nenumărate conferințe dedicate acestui subiect și – atât la nivel practic, cât și academic – cooperări internaționale sau transnaționale. Cadrele didactice de la facultățile de științe politice, sociologie, universități de apărare știu că sunt „asaltate” zilnic de numeroși studenți, masteranzi ori doctoranzi dornici să studieze fenomenul terorist din diverse unghiuri.

Lumea de azi e una deosebit de sensibilă la simboluri identitare, obsedată de violență și penetrată aproape complet de puterea mass-media. Fără a ști aceste lucruri ar fi greu să ne imaginăm de ce chemarea unui pastor american obscur, cu un nume la fel de banal – Jones –, la arderea Coranului în public a determinat reacția președintelui SUA, care l-a sunat pe pastor, rugându-l să renunțe la gestul său iresponsabil, telefonul secretarului Apărării Robert Gates, la fel de speriat că gestul va duce la o intensificare a atentatelor contra soldaților americani din zonele musulmane, de ce sute de afgani care abia au ce mânca și ce bea au luat cu asalt baze NATO din Afganistan cu riscul de a fi uciși de santinele¹.

1. De altfel, Jones a ars finalmente un Coran în Florida, în martie 2011, iar o mulțime furioasă de afgani a luat cu asalt sediul ONU din Mazar I Sharif, pe 1 aprilie, și a ucis gărzile nepaleze, precum și cinci funcționari ai organizației, printre care și un diplomat român. În replică, fără să chestioneze propriul gest, Jones a dat publicității un comunicat în care afirmă că „Islamul poartă responsabilitatea” violențelor, iar SUA și ONU „trebuie să treacă la acțiune imediat”. A doua zi după atentat, președintele Afganistanului, Hamid Karzai, i-a scris președintelui american B. Obama, cerându-i imperativ să condamne arderea Coranului, minimizând în schimb cu

Dacă acest Terry Jones ar fi încercat să ardă un Coran, să zicem, pe 1 septembrie 1991, gestul său probabil nu doar că ar fi rămas necunoscut, dar nici măcar în propria familie nu i-ar fi adus decât zâmbete ironice și dezaprobări. Și atunci? Ce puteri supraumane au pastorul cu nume banal și secta sa infimă pentru a produce anxietate în sufletul președintelui celui mai puternic stat al lumii? Răspunsul este unul singur și clar: într-o lume plină de simboluri ale violenței identitare, arderea Coranului este echivalată cu descătușarea de violență a milioane de musulmani, dintre cei peste 1 miliard de adepți câți are acest cult în lume². Iar din ei, măcar câteva mii ar putea fi clasificați drept potențiali teroriști ori pur și simplu teroriști. Contează și că intenția acestui pastor obscur până de curând a fost o reacție la anunțul Casei Albe că va permite construirea unei moschei în locul numit *Ground Zero*, unde până în 2001 s-au înălțat Turnurile Gemene. Da, acele turnuri distruse pe 11 septembrie de o mână de indivizi care, întâmplător sau nu, erau de religie islamică. Președintele Obama a declarat surâzător că „SUA nu sunt în război cu Islamul”³. În cele din urmă, liderul Dove World Outreach Center din Florida sugerase că ar putea renunța la arderea celor 200 de exemplare ale Coranului dacă și musulmanii vor renunța să construiască acea moschee care „jignește” sensibilitatea poporului american, cel care a furnizat victimele de la 11 septembrie. Ceea ce uită Jones să spună este că la 11 septembrie au murit și zeci sau sute de musulmani cetățeni americani sau rezidenți ori vizitatori: așadar, teroriștii islamiști au ucis și musulmani nevinovați. Însă pentru extremiștii creștini mitologia lui 11 septembrie implică o separare radicală a albului de negru! În mod ironic, imamul Faisal Abdul Rauf, aflat la originea proiectului moscheii din Manhattan, a spus că nu va renunța la moscheea respectivă. În același timp, familiile victimelor creștine de la 11 septembrie denunță ideea de a amplasa moscheea acolo ca pe o blasfemie.

Cam în același timp, un cunoscut publicist și politician german, membru de vază al SPD, pe numele său Thilo Sarrazin, publica un volum extrem de controversat (*Deutschland schafft sich ab – Germania se îndepărtează de sine*), în care pune verdictul dur al decăderii Germaniei prin deficit de copii albi, creștini, de rasă germană și proliferarea copiilor musulmani cu piele mai închisă la culoare, copii care – nu-i așa – odată ajunși adulți nu pot deveni „nemi” decât cu numele, în statisticile statului, nicidecum prin spiritualitate și loialitate. Grija cea mare a autorului posesor al unui frumos nume cu implicații islamice medievale (sarazin...) este aceea că un val de copii mai puțin inteligenți și, desigur, mai violenți decât media se vor naște în familii cu fertilitate mare, în timp ce familiile germane autentice, posesoare ale capitalului de inteligență național, tind să nu facă urmași! Ca și Bernard Lewis și o întreagă generație de islamologi panicarzi, dar în mod mai grosier și mai puțin argumentat, Sarrazin ajunge să afirme direct: „at bottom,

impertinența sa tipică incidentul cumplit din Mazar I Sharif. Șirul violențelor nu pare să se apropie de sfârșit, deoarece Jones intenționează să pună în scenă o judecare a profetului Mahomed pentru „crime contra umanității”.

2. De altfel, celebrul orientalist american Bernard Lewis afirmă categoric că musulmanii din întreaga lume se identifică în primul rând cu religia lor și abia apoi cu națiunea, țara, regiunea sau statutul social, ca regulă generală. De aceea există o Organizație a Conferinței Islamice, reunind 57 de state, dar nu și una a statelor creștine sau budiste! (Lewis, 2010, p. xv).
3. Ideea apare reliefată și în Strategia de Securitate Națională a SUA din 2010. „Cu toate acestea nu este vorba de un război global contra unui Islam tactic – terorism sau religie. Suntem în război cu o anumită rețea, Al-Qaeda, și cu celulele sale teroriste care susțin efortul de a ataca SUA, pe aliații și partenerii noștri” (US National Security Strategy, 2010, p. 20).

Islam today has a fraught relationship with western modernity". Sensibilitatea germanilor albi, creștini față de vecinii lor musulmani îmbracă desigur și forma fricii de atitudine teroriste, dincolo de problema valorilor culturale presupus sau real incompatibile și de competiția pentru slujbe pe o piață a muncii tot mai selectivă. Până la urmă, a-i demoniza pe musulmanii europeni ca potențiali teroriști poate genera un mecanism de „profeție care se autoîmplinește” cu efecte grave pe termen lung.

Privire istorică de ansamblu asupra fenomenului

Prin urmare, trebuie să încercăm să izolăm fenomenul social numit terorism dintr-o imensă rețea de fapte sociale și de simboluri, încercând să îi găsim originile, definiția, prototipurile și implicațiile.

Multă lume trăiește cu senzația că istoria fenomenului terorist își are începutul fulminant la 11 septembrie 2001, iar ceea ce a fost înainte de acest moment nu constituia decât o formă „blândă” de terorism.

În realitate, terorismul își are rădăcinile probabil în Antichitate, deoarece numeroși regi, împărați sau tirani au comis masacre cumplite contra unor populații civile neînarmate. Dar ei nu au deținut monopolul asupra acestui trist fenomen. Grupuri de insurgenți precum sicarii și zeloții au constituit focare de rezistență ale populațiilor iudaice oprite de Imperiul Roman, iar metodele lor de acțiune, extrem de violente, au elemente de terorism. În Evul Mediu, lumea musulmană a cunoscut sentimentul de teamă generat de acțiunile de tip terorist ale faimoasei secte a Asasinilor (cuvântul provine din etimonul arab *Hashashiyyin*, ce derivă din termenul „hașiș”), șiiți ismaeliți conduși de radicalul Hassan al Sabbah. Între secolele al VIII-lea și al XIII-lea, din fortăreața iraniană Alamut liderii au ordonat, iar membrii sectei au executat omoruri asupra unor elite politico-religioase locale. Asasinatul politico-religios se înrudește, în mod cert, cu tacticile teroriste.

Dacă terorismul a existat, sub diverse forme, practic de când au apărut primele comunități umane dotate cu mijloace de violență, abia apariția statului-națiune, a opiniei publice și a mass-media a permis o definire mai clară a fenomenului.

Cuvântul „terorism”, al cărui etimon este latinescul *terror*, a fost folosit masiv în Europa începând cu Revoluția Franceză din 1789 – regimul terorii practicat de radicalii iacobini față de inamicii lor, fie aceștia aristocrați, preoți, monarhiști sau revoluționari girondini, mai moderați, avea să devină un prototip pentru așa-numitul „terorism de stat”.

Sfârșitul secolului al XIX-lea a adus un val de atentate comise în Europa de Vest, dar și în Rusia de către anarhiști. De pildă, gruparea rusă Narodnaia Volia (Voința Poporului) l-a asasinat în 1881 pe țarul Alexandru al II-lea. Paradoxal, nu doar liderul unui imperiu autoritar precum cel țarist cădea victimă acestor extremiști ideologici, ci și un președinte al SUA, așadar al unei democrații avansate! În 1901 a fost asasinat de un tânăr anarhist polonez președintele Mc Kinley. Apoi, Primul Război Mondial a avut ca scânteie declanșatoare un act terorist comis de un bosniac, Gavrilo Princip, sprijinit în secret de o grupare radicală din Serbia. În epoca interbelică au existat atentate comise de naționaliști separatiști, cu conotații politice clare, precum cel comis contra regelui Iugoslaviei, Alexandru. Anii 1940-1950 au adus în prim-plan mișcări anticoloniale ale unor populații din Africa și Asia, care între tacticile de luptă au inclus și atentate teroriste. Astfel, Frontul Islamic al Salvării din Algeria a comis asasinat contra unor francezi, dar și a unor indigeni ce

colaborau cu „inamicul”, iar forțele israeliene de gherilă numite Irgun au aruncat în aer hotelul „King David” din Ierusalim, ucigând zeci de ofițeri britanici în 1946.

Anii 1960-1970 s-au remarcat prin explozia numărului de grupări teroriste, de tip mișcări secesioniste sau de eliberare națională. Cele mai cunoscute exemple sunt Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP), Armata Republicană Irlandeză (Irish Republican Army – IRA) sau Patria și Libertate pentru Basci (Euskasli Ta Askatasuna – ETA). De asemenea, au activat grupări ideologice extremiste precum cele de esență marxistă din Germania (Facțiunea Armata Roșie) și Italia (Brigăzile Roșii). Cronologia atentatelor comise de asemenea grupări este una foarte densă: astfel, după ce în 1968 un avion al companiei israeliene El Al fusese deturnat pe aeroportul din Atena de un grup musulman, a urmat celebrul episod „Septembrie Negru” din 1972, când o grupare teroristă i-a capturat pe atleții israelieni veniți să participe la Olimpiada de la München, iar 12 sportivi au fost uciși. Asta după ce în 1970 fusese aruncat în aer un avion al companiei elvețiene Swissair. În 1980 a avut loc un atentat terorist la sinagoga situată pe Rue Copernic din Paris, iar doi ani mai târziu, tot în capitala Franței, o bombă a ucis 6 persoane într-un restaurant evreiesc (Jo Goldberg). Și mai cumplite din pricina numărului mare de victime au fost atentatele din Liban din anul 1983, comise de o miliție șiiită radicală, soldate cu 241 de morți din rândurile armatei americane și 60 din rândurile celei franceze.

Existența mass-media și a unei opinii publice internaționale tot mai interconectate transnațional a făcut ca unele dintre aceste atentate să provoace un val de emoție populară și să se exercite o presiune suplimentară asupra guvernelor. Adică exact ceea ce doresc și teroriștii, care găsesc astfel în mass-media și în opinia publică „aliați” involuntari! Un caz celebru a fost cel al vasului italian „Achille Lauro”, capturat de un comando de musulmani care au ucis un turist de la bord, un bătrân evreu american. În zilele noastre, tacticile utilizate de Al-Qaeda as-soulbah⁴, mai ales în Orientul Mijlociu, unde obișnuiește inclusiv să răpească cetățeni străini și să îi decapiteze, provoacă valuri de emoție și indignare colectivă în Europa și SUA, favorizându-i pe extremiștii de dreapta care asociază direct terorismul cu Islamul!

Walter Laquer oferă un portret sugestiv al teroristului de secol XIX: „ciudatul anarhist aruncător de bombe, răvășit, cu barbă neagră și zâmbet satanic (sau idiot), fanatic, imoral, sinistru și ridicol în același timp” (Laquer, *apud* Mihai, 2010, pp. 47-58). Prin comparație, teroristul jihadist din secolul XXI, chiar dacă poartă barbă, poate fi un înstărit om de afaceri, cu o educație în stil occidental, bine disimulat și aparent bine integrat în societatea occidentală. Dacă atentatorii de la 11 septembrie ar fi avut chipuri răvășite și zâmbet satanic, un comportament deviant, probabil că ar fi atras mult mai rapid atenția autorităților. Iar membrii Al-Qaeda își doresc o lume întoarsă la un Islam pur (Allen, 2006), fără contaminări cu tradiții locale și elemente ale lumii postmoderne materialiste și decadente care este în opinia lor Occidentul, un Islam purificat prin lupte, prin „jihad” (război sfânt)⁵.

4. Termen traductibil prin „bază”, „soclu”, în limba arabă. Este denumirea completă a grupării Al-Qaeda.

5. Termenul *jihad* semnifică în limba arabă „luptă”, „efort susținut”, iar expresia frecventă *jihad fi sabil Allah* are sensul de „efort depus pe cărarea aleasă de Dumnezeu”. De reținut că sensul militar, de război pentru lărgirea teritoriilor Islamului (Dar al-Islam), este doar unul din înțelesurile termenului, restul trimițând la efortul de a se ameliora pe sine al musulmanului, de a lupta cu propriile păcate și slăbiciuni, precum și cu nedreptatea din exterior. Coranul și Hadith (tradiția spuselor profetului Mahomed) interzic războiul între musulmani, iar conflictele și divizarea dintre aceștia sunt denumite *fitna*. Diviziunea dintre șiiți și sunniți este exemplul clasic

Definiția – o imposibilitate?

În ciuda a nenumărate încercări, nu există până acum o definiție largă și cuprinzătoare a acestui fenomen care să fie acceptată de toți experții din lume. Sintetizând, ar fi vorba de acțiunea unui actor social care recurge la violență sau la amenințarea cu violența spre a produce frică și descurajare în rândurile populației statului-țintă și a crea presiune asupra factorilor de decizie din acel stat. Actorul terorist este un individ sau un grup, iar scopul este de a convinge prin coerciție „ținta” să se supună dorințelor sale. Se pot distinge acte teroriste ce au un scop politic clar, de viitor, sau acte de răzbunare și masacru.

Astfel încât, deși nu s-a întrunit un consens general sau unul foarte larg, în general recunoaștem spontan un act ca fiind terorist, chiar fără a identifica exact toți parametrii (Primoratz, 1990).

Elementele principale ce se regăsesc în cele mai multe definiții sunt :

- Agentul este un grup sau o persoană ;
- Acționează în numele autorității de stat sau contra acesteia ;
- Violență extremă, cauzatoare de deces sau rănire ;
- Producerea de teamă prin amenințare sau vătămare a populației civile (grupul-țintă) – efect psihologic calculat ;
- Act politic, de impunere a voinței (puterii) – coerciție sau persuasiune ;
- Acțiune premeditată, planificată, dar imprevizibilă pentru victimele potențiale ;
- Victime alese simbolic, prin apartenența la un grup, sau, mai rar, aleatoriu ;
- Presiuni asupra guvernelor și opiniei publice pentru a accepta solicitările teroriștilor ;
- Destabilizarea instituțiilor oficiale politice, economice, juridice și a societății⁶ ;
- Încălcarea deliberată a regulilor sociale și a legislației statului-țintă ;
- Publicitate prin mass-media.

Menționăm folosirea expresiei „ținte noncombatante” într-o definiție a Departamentului american de stat : „terorism înseamnă violență premeditată, politic motivată, dirijată împotriva unor ținte noncombatante de către grupuri subnaționale sau agenți clandestini, având de obicei intenția de a influența o audiență” (US Department of State, 2001, p. 13 ; începând cu 2004, aceste rapoarte poartă denumirea *Country Reports on Terrorism*) ; „sintagma «terorism internațional» se referă la terorismul care implică cetățeni aflați pe teritoriul mai multor țări” ; „sintagma «grupuri teroriste» se referă la orice grup care practică, sau care are subgrupuri semnificative care practică terorismul internațional”. În acest context, sintagma „ținte noncombatante” se referă la civili, dar și la personalul militar/de securitate neînarmat ori în timpul liber. Definiția a fost preluată și de Agenția Centrală de Investigații (CIA) (Mihai, 2010, p. 48). Tot americanii au definit terorismul ca fiind „amenințarea

de *fitna*. În tradiția sectei sufite, profetul Mahomed însuși ar fi definit „marele Jihad” (*al-jihad al-akbar*) ca fiind lupta interioară contra răului din sine, nu războiul cu inamicii ai religiei și statului. De altfel, limba arabă prin dialectele ei folosește mai frecvent cuvintele *qital* și *harb* pentru a desemna „războiul” propriu-zis. Vezi mai ales Streusand (1997, pp. 9-17). De asemenea, Lewis (1988, p. 72).

6. Vezi definiția comună a terorismului dată de Uniunea Europeană – Décision-cadre du Conseil du 13 juin 2002 relative à la lutte contre le terrorisme, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0475:FR:NOT>.

cu violența și folosirea amenințării spre a constrânge, convinge sau a câștiga atenție publică”, conform NACCJSG 1976 (Rogers, 2008, p. 173).

Există anumite asemănări între activitățile grupurilor de gherilă (rebeli) și ale celor de crimă organizată și activitățile teroriste. Mai mult chiar, se cunosc cazuri când aceste categorii colaborează între ele contra guvernelor centrale sau a altor grupări nonstatale. Astfel, în Afganistan, teroriștii talibani cooperează cu unele căpetenii războinice locale și cu traficanții de droguri spre a-și asigura protecție și finanțare. Totuși, aceste categorii nu trebuie confundate, în ciuda faptului că toate recurg la violență, atât contra civililor, cât și a agenților statului. Al-Qaeda, de pildă, prin atragerea talibanilor afgani și pakistanezi, a desfășurat simultan acțiuni de gherilă și terorism contra forțelor NATO din Afganistan. De asemenea, deși scopul teroristului este fundamental unul politic, orientat spre viitor – schimbarea regimului, a guvernului, retragerea forțelor unei armate străine etc. –, el poate fi orientat și spre trecut – de pildă, acțiune de răzbunare. În general, teroriștii vor să înfricoșeze un segment mult mai amplu din populația civilă decât cel desemnat ca „țintă”, spre a pune presiune suficient de mare asupra guvernelor și a atrage atenția mass-media.

Teroriștii speră ca prin imaginea obținută să atragă numeroși adepți, fonduri și alte forme de sprijin. În general, luptătorii de gherilă și practicanții crimei organizate, dar și teroriștii vor să aibă relații pozitive cu populația din care provin, ale cărei interese le apără sau de care se servesc. Este ceea ce se întâmplă în cazul grupărilor separatiste de tip ETA sau IRA, acestea atacându-i doar pe acei localnici care „pactizează” cu inamicul, ca să dea un exemplu întregii populații. Există și cazuri în care grupări teroriste atacă șiucid civili fără a mai face deosebirea între „ai noștri” și „ai lor”. Astfel, Al-Qaeda a ucis probabil mai mulți musulmani decât creștini și evrei (Barclay, 2010), neputând să evite victimele colaterale sau chiar ținând deliberat uciderea musulmanilor șiiți (cazul organizației Al-Qaeda din Irak, AQI, condusă până în 2006 de cumplitul Abu Musab Al-Zarqawi, un inamic declarat al șiiților)⁷.

Există numeroase definiții ale terorismului – unele aparțin statelor (de pildă, definiția dată de US Department of State în 2001) sau structurilor suprastatale de tip organizație (UE, ONU, OSCE), unor ONG-uri și *think tank*-uri, altele autorilor care scriu despre acest fenomen. În general, grupările teroriste ezită să se numească pe ele înseși astfel, probabil din cauza conotației negative a termenului. Se preferă sintagme precum „luptători pentru libertate”, „războinici ai dreptății”, „luptători ai lui Allah”, grup de autoapărare etc. (vezi și explicațiile date de Barna, 2007, p. 29).

7. Acțiunile antișiiite ale teroristului iordanian au produs multă nemulțumire în rândul aripii „fondatoare” pakistano-saudite a Al-Qaeda, care a sesizat că în acest fel nu se mai putea uni întreaga comunitate musulmană mondială (Ummah) contra inamicilor creștini și mozaici și mai ales contra SUA. Cu toate acestea, Al-Qaeda nu s-a putut delimita clar de acțiunile AQI, fapt ce denotă structura laxă, puțin ierarhică, a acestei organizații transnaționale. Al-Qaeda condusă de Bin Laden nu avea efectiv mijloacele necesare pentru a bloca excesele acestei „filiale” sau a îi înlătura liderul tot mai sângeros și irațional. Și gruparea Al-Qaeda din Maghreb Islamic (AQIM) a preferat să urmărească o agendă națională, nu una global islamistă, colaborând cu traficanți de droguri și organizând răpiri și răscumpărări, în loc să servească drept rampă de pregătire a atacurilor teroriste din Europa de Vest. Doar Al-Qaeda din Peninsula Arabică (AQAP) și-a însușit agenda organizației-mamă și a atacat cetățeni occidentali, însă nu și șiiți. Expertul în terorism Barack Barfi, *visiting fellow* la Brookings Doha Center, sugera în 2010 că „Al-Qaeda a devenit mai degrabă un brand decât o ideologie”. Vezi „Al-Qaeda in the Arab World: On the Run or On the March?”, A Foreign Policy, Brookings Doha Center and Saban Center for Middle East Policy Event, iulie 2010, http://www.brookings.edu/events/2010/0725_al_qaeda.aspx.